

Reggio Emilia Institutets remissvar

2021-09-20

BETÄNKANDET SOU 2121:33 EN TIOÅRIG GRUNDSKOLA

SAMMANFATTNING

Att grundskolan blir 10-årig är positivt utifrån att barn i 6-årsåldern får samma rättigheter och möjligheter som elever i grundskolan, till särskilt stöd, modersmålsundervisning och att kunna bli mottagen i grundsärskolan. Det är ett led i en rörelseriktning som pågått en längre tid och är nog därför ofrånkomlig.

Men det är av allra största vikt att alla delar i förslaget är genomarbetade för att denna genomgripande reform ska ha chans att leda till en positiv förändring för eleverna på både kort- och lång sikt. Vi vill nedan belysa några delar som behöver beaktas innan beslut fattas;

Vi har läst den tidigare utvärderingen av förskoleklassen men saknar en uppföljning av nuläget och vad som förändrats sedan införandet av ett eget kapitel i läroplanen sedan 2016. Effekten av det förtydligandet av uppdraget i förskoleklassen har inte följts upp eller analyserats, vad vi förstår. Det är allvarligt eftersom det gör att vi inte har en tydlig bild av nuläget och kan då heller inte på ett entydigt sätt dra några slutsatser om vad som anses vara problem, orsak eller verkan. Innan den analysen är gjord och vi vet vad problemet blir det svårt att formulera förslag på lösningar.

Att elever i skolan har rätt att lära och få en undervisning av god kvalitet är odiskutabelt men hur ”mer undervisning av hög kvalitet” ska gå till i praktiken, är inte tydligt i förslaget. Det finns en tvetydighet i utredningen där forskningsbakgrunden å ena sidan pekar på betydelsen av lärares utvidgade undervisningsrepertoar, att skapa progression i undervisningen samt att stärka barnens lärandeidentitet s.k. generiska förmågor och ämneskunnande, medan de konkreta förslagen i utredningen pekar i annan riktning på ett smalare innehåll med risk för en alltför formell undervisning som gör barnen till passiva mottagare av kunskap istället för aktiva och utforskande lärandeindivider.

Enligt forskningsöversikten har lärare för barn i skolstartsåldern generellt svårt att integrera barnfokus med ämnesfokus och behöver utvidga sin undervisningsrepertoar. Det är bra att förskollärare ska erbjudas kompetensutveckling i skolans praktik men det saknas tydliga förslag för hur grundskollärare ska öka sin kompetens inom tematisk, multimodal, ämnesövergripande undervisning samt hur en likvärdig undervisning som bättre gynnar pojkar och barn som behöver stöd och stimulans ska åstadkommas.

Förslaget väcker ett antal frågor som behöver besvaras:

- Hur ska det tematiska lekfulla lärandet garanteras?
- Hur ska det centrala innehållet rymmas om det till övervägande del ska vara fokus på språk och matematik?
- I förskolan möter barnen ett innehåll som länkas samman med förskoleklassens och fritidshemmets nuvarande innehåll, hur ska kontinuiteten och progressionen i deras lärande garanteras?

REGGIO EMILIAINSTITUTETS SYNPUNKTER PÅ NÅGRA AV BETÄNKANDETS FÖRSLAG

5.1 Förskoleklassen upphör och lågstadiet utökas med en ny årskurs 1

Betänkandets förslag:

Förskoleklassen ska upphöra som egen skolform. Grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska utökas med ett år genom en ny första årskurs. Därmed blir grundskolan tioårig, grundsärskolan tioårig, specialskolan elvaårig och sameskolan sjuårig. Lågstadiet i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan kommer att omfatta årskurs 1-4 samt i specialskolan årskurserna 1-5.

Reggio Emilia Institutets synpunkter på detta:

Vilka konsekvenser kan detta få för 5-årsingarna på förskolan? Risk att det inför 5-årsgrupper som ska "förbereda" för skolan, vilket vi ser som negativt. Förskolans pedagogik och didaktik riskerar att åsidosättas till förmån för skolförberedande undervisning i stället för utforskande och lekfullt lärande. Saknas evidens för att sänkt skolstartsålder med formell undervisning leder till ökat lärande

5.2 Undervisning i ämnen och ämnesområden

Betänkandets förslag:

Bestämmelserna om ämnen och strukturerad undervisning i grundskolan, specialskolan och sameskolan samt om ämnen och ämnesområden och strukturerad undervisning i grundsärskolan ska gälla för nya årskurs 1. Eleverna i de tidigaste skolåren ska dessutom genom undervisning som varierar i uttrycksform och arbetssätt, introduceras till skolmiljön och ges goda förutsättningar för den fortsatta utbildningen

Reggio Emilia Institutets synpunkter på detta:

Vi reagerar mot skrivningen "introduceras i skolmiljön". Vi anser att den skrivning som idag finns i syftestexten i Lgr11 3 kap, ska finnas kvar och vara vägledande för vad eleverna ska få möta i åk 1;

*I undervisningen ska eleverna erbjudas en variation av arbetssätt, uttrycksformer och lärmiljöer som gynnar övergången från förskola till skola och fritidshem. Därigenom ska undervisningen i förskoleklassen **åk 1** bidra till kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande samt förbereda eleverna för fortsatt utbildning.*

5.2.3 Den garanterade undervisningstiden i nya årskurs 1 ska vara tre timmar per skoldag och timplanerna ska utökas

Betänkandets förslag:

Den garanterade undervisningstiden ska utökas med 534 timmar i grundskolan och motsvande skolformer, vilket motsvarar tre timmar undervisning per skoldag i nya årskurs 1. Timplanerna för grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska utökas med 534 timmar i lågstadiet. Skolverket bör få i uppdrag att ta fram förslag till fördelning av den utökade undervisningstiden i ämnen i lågstadiet. Dessa timmar bör till övervägande del användas för undervisning i svenska eller svenska som andraspråk och matematik. När det gäller

Reggio Emilia Institutet

grundskolornas timplan för inriktningen träningskolan bör Skolverket få i uppdrag att ta fram förslag till fördelning av undervisningstid i ämnesområden.

Reggio Emilia Institutets synpunkter på detta:

Vi saknar kopplingen till förskolans läroplan:

- *förståelse för samband i naturen och för naturens olika kretslopp samt för hur människor, natur och samhälle påverkar varandra,*
- *förståelse för hur människors olika val i vardagen kan bidra till en hållbar utveckling,*
- *förståelse för naturvetenskap, kunskaper om växter och djur samt enkla kemiska processer och fysikaliska fenomen,*
- *förmåga att utforska, beskriva med olika uttrycksformer, ställa frågor om och samtala om naturvetenskap och teknik,*
- *förmåga att upptäcka och utforska teknik i vardagen, och*
- *förmåga att bygga, skapa och konstruera med hjälp av olika tekniker, material och redskap*

Med tre timmar undervisning per dag, där den övervägande tiden ska ägnas åt svenska och matematik, vill vi lyfta risken med att kontinuiteten mellan förskola och åk 1 går förlorad om eleverna inte får fortsätta möta innehåll som de mött i förskolan. Vi ser en risk att eleverna får möta mindre ämnesövergripande, lekfullt, meningsskapande innehåll än de har fått möta i förskoleklass.

Vi ser en del oklarheter i förslaget som väcker frågor; Vad består resten av elevernas skoldag av? Ska fritidshemmets uppdrag utvidgas? Och vad ska grundlärarna göra utöver de 3 timmarna om dagen?

5.2.4 Ändringar i läroplaner

Betänkandets förslag:

Skolverket ska ges i uppdrag att utarbeta förslag till ändring i läroplanen för grundskolan, specialskolan och sameskolan genom att nuvarande del 3 om förskoleklassen tas bort. Skolverket ska vidare ges i uppdrag att utarbeta förslag till ändring i grundskolornas, grundskolornas, specialskolornas och sameskolornas läroplaner på så sätt att det bör framgå att det första året ska innehålla betydande inslag av fysisk aktivitet och utevistelse, lek, samspel och social träning, estetiska uttrycksformer samt att undervisningen ska ha en rik variation av uttrycksformer och arbetssätt – men även ge en god introduktion till skolmiljön och en förberedelse för den fortsatta skolgången. Skolverket ska också ges i uppdrag att utarbeta ändringsförslag gällande kursplanerna för det nya lågstadiet. Kursplanerna bör anpassas efter utredningens förslag om utökad timplan med tyngdpunkt på svenska, svenska som andraspråk och matematik i avsnitt 5.2.3 samt det nya kunskapskrav som föreslås i avsnitt 5.2.5. Skolverket bör vidare se över kursplanerna för mellan- och högstadiet för att vid behov föreslå ändringar till följd av den utökade timplanen i lågstadiet.

Reggio Emilia Institutets synpunkter på detta:

Vi reagerar mot skrivningen som betonar innehållet ("fysisk aktivitet och utevistelse, lek, samspel och social träning, estetiska uttrycksformer samt att undervisningen ska ha en rik variation av uttrycksformer och arbetssätt") det första året, då det kan tolkas som att det inte har betydelse för övriga årskurser.

5.2.5 Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i svenska, svenska som andraspråk och matematik för blivande årskurs 2(3)

Betänkandets förslag:

Det ska finnas kunskapskrav för godtagbara kunskaper i svenska eller svenska som andraspråk och matematik i årskurs 2 i grundskolan och sameskolan, respektive årskurs 3 i specialskolan. Skolverket ska ges i uppdrag att ta fram förslag till nya kunskapskrav.

Reggio Emilia Institutets synpunkter på detta:

Vi ser en risk med kunskapskrav tidigare då det riskerar att leda till mer formell undervisning och mindre utrymme för utforskande och projekterande.

5.3.1 Skolplikten inträder vid sex års ålder

Betänkandets förslag:

Skolplikt ska liksom i nuvarande regelverk inträda höstterminen det år då barnet fyller sex år. Barn ska börja fullfölja sin skolplikt i och med att det börjar årskurs 1 i grundskolan eller i den skolform där barnet tas emot, om inte skolplikten fullgörs på något annat sätt enligt 24 kap. skollagen. Skolplikten ska även fortsättningsvis under vissa förutsättningar kunna skjutas upp ett år (uppskjuten skolplikt). Det ska även fortsättningsvis finnas möjlighet för barn att börja i årskurs 1 ett år tidigare (tidigare skolstart)

Reggio Emilia Institutets synpunkter på detta:

Vi instämmer med förslaget.

5.5.1 Modersmålsundervisning

Betänkandets förslag:

Bestämmelserna om modersmålsundervisning i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska gälla för nya årskurs 1.

Reggio Emilia Institutets synpunkter på detta:

Vi instämmer med förslaget.

5.5.2 Särskilt stöd

Betänkandets förslag:

De bestämmelser i 3 kap. skollagen om särskilt stöd som gäller för grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska gälla för nya årskurs 1.

Reggio Emilia Institutets synpunkter på detta:

Vi instämmer med förslaget. Det är viktigt att identifiera behov så tidigt som möjligt, samtidigt som det är viktigt att det som de obligatoriska kartläggningarna visar, även fortsättningsvis måste riktas mot att utveckla undervisningen som helhet och på gruppnivå.

6.2.1 De bestämmelser som gäller för behörighet i lågstadiet ska fortsättningsvis gälla

Betänkandets förslag:

De bestämmelser som gäller för behörighet att undervisa i grundskolans årskurs 1–3 ska gälla för behörighet att undervisa i grundskolans nya årskurs 1–4. De bestämmelser som gäller för behörighet att undervisa i grundskolans årskurs 1–6 ska gälla för behörighet att undervisa i grundsärskolans nya årskurs 1–7. De bestämmelser som gäller för behörighet att undervisa i specialskolan ska gälla för behörighet i specialskolans nya årskurser. De bestämmelser som gäller för behörighet att undervisa i sameskolan ska gälla för behörighet att undervisa i sameskolans nya årskurser. Följdändringar i benämningen av grundlärares examen enligt högskoleförordningen (1993:100) och av årskursbeteckningar i behörighetsförordningen (2011:326) ska göras.

Reggio Emilia Institutets synpunkter på detta:

Vi ser en risk att förskollärarkompetensen på sikt försvinner från åk 1, vilket vi ser som negativt. Förskollärarnas kunskaper om lärande präglade av utforskande, projekterande, lek och lekfullt lärande borde ses som en tillgång i nya åk 1 och på lågstadiet som helhet.

Å andra sidan ställer vi oss frågan hur det blir för de elever som kommer att ha obehöriga lärare/lärare under utbildning under övergångsperioden?

Övergångsperioden är ett riskmoment för den kvalitet som eleverna har rätt till.

Grundlärarna ska få ”lyft”, medan förskollärarna ska universitet-/högskoleutbildas. Det säger något om synen på värdet av förskollärarens formella kompetens och förskolepedagogikens betydelse. Det beklagar vi.

Övriga förslag i betänkandet lämnar vi utan kommentarer.

Sonja Lundmark

Ordförande för Reggio Emilia Institutet

Stockholm 2021-09-20